

הפרשת חלה

א. מצות הפרשת חלה

1. במדבר פרק טו

(יח) דָּבַר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם בְּבֹאֲכֶם אֶל הָאָרֶץ
אֲשֶׁר אֲנִי מְבִיא אֲתֶכֶם שָׁמָּה: (יט) וְהָיָה בְּאֲכַלְכֶם מִלֶּחֶם הָאָרֶץ
תְּרִימוּ תְרוּמָה לַיהוָה: (כ) רֵאשִׁית עֲרֹסֹתֶיךָ חֲלֶה תְרִימוּ תְרוּמָה
כְּתוּבָה גֵרֶן בֵּן תְּרִימוּ אֹתָהּ:

2. ספר החינוך מצוה שפה

משרשי המצוה, לפי שחיותו של אדם במזונות, ורוב העולם יחיו בלחם, רצה המקום לזכותנו במצוה תמידית בלחמנו כדי שתנוה ברכה בו על ידי המצוה ונקבל בה זכות בנפשנו, ונמצאת העיסה מזון לגוף ומזון לנפש. גם למען יחיו בו משרתי השם העוסקין תמיד בעבודתו והם הכהנים מבלי יגיעה כלל, שאילו בתרומת הגורן יש להם עמל להעביר התבואה בכברה ולטחון אותה, אבל כאן יבוא חוקם להם מבלי צער של כלום.

3. שולחן ערוך יו"ד סימן שכב סעיף ב, ג

ב. אין חייבים בחלה מן התורה אלא בארץ ישראל בלבד, שנאמר: והיה באכלכם מלחם הארץ (במדבר טו, יט) ובזמן שכל ישראל שם שנאמר בבואכם (במדבר טו, יח) ביאת כולכם ולא ביאת מקצתכם. לפיכך חלה בזמן הזה אפילו בימי עזרא בארץ ישראל, אינה אלא מדבריהם. ג. מפרישין חלה בחוצה לארץ מדברי סופרים, כדי שלא תשכח תורת חלה מישראל.

4. בראשית רבה פרשה יז ח ד"ה שאלו את

מפני מה ניתן לה מצות חלה, על ידי שקלקלה את אדם הראשון שהיה גמר חלתו של עולם.

5. רמ"א אורח חיים סימן רמב

הגה: נוהגין ללוש כדי שיעור חלה בבית, לעשות מהם לחמים לבצוע עליהם בשבת ויו"ט, (סמך ממרדכי ריש מסכת ר"ה), והוא מכבוד שבת ויו"ט, ואין לשנות.

ב. איזה עיסה חייבת בחלה?

6. שולחן ערוך יורה דעה סימן שכד סעיף א

אין חייב בחלה אלא חמשת מיני תבואה. ואין חייב אלא חמשת רבעים. ומדה שמחזיק מ"ג ביצים וחומש ביצה, ממלאים אותו קמח, ואותו קמח הוא שיעור חלה. וכשממלאים המדה קמח, תהיה מחוקה ולא גדושה.

7. שולחן ערוך יורה דעה סימן שכט

ב. עיסה שבלילתה רכה ואפאה בתנור או במחבת, בין שהרתין ואחר כך הדביק, בין שהדביק ואח"כ הרתין, חייבת בחלה ובלבד שלא על ידי משקה. ג. עיסה שבלילתה עבה, וגלגלה על דעת לבשלה או לטגנה או לעשותה סופגנין או ליבשה בחמה, ועשה כן, (ד) פטורה. גלגלה לעשות ממנה לחם, ונמלך לבשלה או לטגנה או לעשותה סופגנין או ליבשה בחמה, חייבת, שכבר נתחייבה משעת גלגול. גלגלה על דעת סופגנין וכיוצא בהן, ונמלך לעשותה לחם, חייבת. ה. טריתא, דהיינו עיסה שבלילתה רכה ושופכין אותה על הכירה ומתפשט עליה ונאפית, פטורה.

8. ש"ך יורה דעה סימן שכט ס"ק ד

פטורה. דכיון דגלגלה ע"ד לבשלה לא חל עליה חובת חלה דבתר דעתו אזלינן. מיהו הרבה פוסקים חולקים דהיכא דבלילתה עבה אפ"י גלגלה ע"ד לבשלה חייבת בחלה דמיד נתחייבה משעת גלגול כדאיתא בב"י לכן יש להחמיר להפריש חלה בלא ברכה או לאפות מעט ממנה שע"י כן נתחייב כולה בחלה:

ג. צירוף וחילוק עיסה

9. שולחן ערוך יורה דעה סימן שכה סעיף א

שתי עיסות שאין בשום אחת כשיעור, אם נוגעות זו בזו עד שנדבקים מעט זו בזו, מצטרפים, אם הם ממין הראוי להצטרף, כפי מה שנתבאר בסימן שכ"ד. ואם אינם נדבקים, והם בסל אחד, הסל מצרפן ואפילו אחר שנאפה ונעשה פת. ואם נתנם על טבלא שאין לה לבזבז, אינם מצטרפים. הגה: ולכן כשמצרפם בכלי יזהר שלא יצא שום דבר למעלה מדופני הכלי, דהיינו שיהא כל ככר אחד או עיסה למעלה מדופני הכלי (טור). ויש מי שאומר שאם מכסה הפת במפה חשוב כמו כלי לצרפן.

10. שולחן ערוך יורה דעה סימן שכו, סעיף ב

נחתום שעשה עיסה לעשותה שאור לחלקה, חייבת בחלה, שאם לא תמכר יעשנה פת. אבל (שאר אדם) העושה עיסה לחלקה בבצק, פטורה.

ד. סדר ההפרשה

11. רמב"ם הלכות ביכורים פרק ה הלכה יא

כל המפריש חלה מברך תחלה אקב"ו להפריש חלה בין בארץ בין בחו"ל. [השגת הראב"ד: כל המפריש. א"א כתב רב אחא ז"ל וקורא לה שם ואומר הרי זו תרומה.]

12. ט"ז יורה דעה סימן שכח ס"ק א

כתב רש"י ע"כ נוהגים לומר תרומה חלה שניהם עכ"ל ... ואמאי נהגו לומר מן העיסה.

13. שולחן ערוך יורה דעה סימן שכב

המנהג פשוט בכל מדינות אלו, שאין מפרישין רק חלה אחת בלא שיעור, ושורפין אותה ... ומי"מ נוהגין ליטול כזית (מהרי"ל) ... וי"א כששורפין החלה עושין לה היסק בפני עצמה, דישראל אסור ליהנות ממנה (מהרי"ק) וכן הוא בתוספות פ' כל שעה. ונוהגין להשליכה לתנור קודם שאופין הפת.

14. שולחן ערוך יורה דעה סימן שכג סעיף א

חלת חוצה לארץ ... אינה מדמעת (פירוש ענין דמוע הוא תרומה שנפלה בחולין). ואפילו נתערבה שוה בשוה. הגה: ויש חולקין, וסבירא להו דאוסרת תערובתה עד מאה ואחד, אם הוא במינה, ושלא במינה עד ס' (טור בשם ר"י וספר התרומה ורא"ש ורוקח סי' שני"ט ומהרי"ו סמ"ח ור' שמשון). ואם חזרה ונתערבה בעיסה, ואין ק"א לבטל, אם לא אכל העיסה ישאל לחכם עליה ויתיר לו כנדר, דנשאלין על ההקדשות, ויחזור ויטול חלה אחרת (תשובת מיימוני סוף הלכות זרעים ובי"ה בשם א"ח) ... ואם רצה לאכול תחלה ואחר כך יפריש החלה, בח"ל מותר, מפני שאין עיקרה אלא מדבריהם. הגה: וצריך לשייר מעט יותר משיעור חלה שמפריש, כדי שיהא שיריים בשעה שמפריש (ב"י בשם הרא"ש וסמ"ג ובהרי"ן דביצה) ... אבל חלת ארץ ישראל לא יאכל עד שיפריש. ואינה ניטלת אלא מן המוקף (פ"י ממה שהוא קרוב וסמוך), כתרומה.